

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВНО ОБРАЗОВАТЕЛНО ИЗИСКВАНЕ

за възпитание и обучение по

БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА

София, 2003 година

Обща характеристика на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата (БДП)

1. Място и роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата (БДП) в системата на общообразователната подготовка.

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е вид социално учене, при което водеща е ролята на практическите умения, на нравствените аспекти, формиращи се главно чрез подражаване, личен опит, целенасочено обучение, упражнения и тренировки и не може да се приравни към нито един от изучаваните учебни предмети в отделните групи на детска градина и в класовете на българското училище. Това възпитание и обучение трябва да се разглежда като неделима част от цялостното образование и възпитание на личността и да се извършва непрекъснато в учебни и извънкласни форми.

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е концентрично като целите, учебното съдържание, формите и методите му са в зависимост от психофизиологическите особености на децата и учениците.

В основата на определяне на целите на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е залегнал статуса на детето и ученика, като последователно през годините той е:

- пешеходец с придружител;
- пешеходец, движещ се сам в съответното населено място и отиващ сам на училище;
- пътник в личното превозно средство на родителите;
- пътник в обществения транспорт;
- велосипедист в квартала;
- велосипедист в населеното място;
- обучаван за водач на моторно превозно средство.

Социалният и перманентен характер на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата изисква организирането и провеждането му от ранна възраст на детето и е съпътстващо през цялото му развитие в системата на средното образование.

Образователната дейност по Безопасност на движението по пътищата е предназначена да изгради основите на техническата грамотност и компетентност на учениците като съществен елемент на тяхната обща култура.

Възпитателната дейност чрез изучаването на правилата по Безопасност на движението по пътищата представлява своеобразни стъпала за преминаване от процеса на възприемане, формиране, затвърдяване и надграждане на знания и умения към развиване и усъвършенстване на защитните механизми на децата и учениците като участници в съвременното пътно движение.

Дългосрочната роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е създаването на определен начин на мислене и изграждане на култура на бита и поведение на отделната личност, които осигуряват не само личната безопасност, но и сигурността на останалите участници в движението – опазване живота и здравето на гражданите.

2. Специфични цели на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата, връзка и зависимост между знания и умения.

Учебното съдържание е структурирано в глобални теми за всяка възрастова група на детската градина и за всеки клас на училището.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в детската градина, децата формират общи представи за уличното движение и елементите на пътната среда, начални знания и умения за безопасно поведение и защита чрез запознаване с природата и обществото и навлизане в многообразния свят на техниката през призмата на опознаването на всекидневни дейности и средства, които присъстват в реалния живот на детето.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в I - IV клас, учениците формират знания и умения за:

- защита при самостоятелното преминаване (изминаване) на пътя от дома до училището и обратно като пешеходци или с обществен транспорт, като се акцентува на опасностите, които крие пътно-транспортната обстановка;
- планиране на безопасното придвижване по маршрути.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в V - VIII клас, учениците формират знания и умения за:

- защита при самостоятелното управление на велосипед по маршрути, като се съобразяват с изискванията за място, скорост, дистанция и интензивност на движението;
- етично поведение като участници в движението;
- вземане на решения при движение в условия на намалена и ограничена видимост;
- безопасно поведение по пътищата извън населените места;
- предвиждане на реакциите на водачите на ППС и последствията от тях;
- обясняване и анализиране на характерни нарушения;
- прогнозиране развитието на пътно-транспортна ситуация, на поведението на участниците в нея и на своето собствено поведение;
- отговорност и самоконтрол на поведението си на пътя.

Чрез учебния предмет Безопасност на движението по пътищата в IX - XII клас, учениците формират знания и умения за:

- разкриване и анализиране на причинно-следствени връзки между основните фактори за осигуряване на безопасността – “Човек – пътно превозно средство – път”, както и различни ситуации от гледна точка на нормативни документи;
- оценяване на поведението (своето и на другите участниците) при движението по пътищата, неговите последствия от гледна точка на безопасността и наказателната отговорност;
- самостоятелното управление на превозни средства от категории М, А1, А, В1, В.

Възпитание по Безопасност на движението по пътищата

Етап: Предучилищно възпитание и подготовка

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношение (в края на детската градина)
В резултат от възпитанието и обучението си по Безопасност на движението по пътищата детето:	
Нашата улица	<p>Разпознава, наименова и изброява основните понятия улица и нейните елементи. Знае да се движи по тротоар по време на разходка. Наименова и изброява опасните и безопасните места за игра.</p>
Улично движение	<p>Разпознава кой къде се движи. Възприема и анализира информация от светлинни и звукови сигнали. Умее да се ориентира в пространството. Знае къде е опасно за движение и защо. Разбира кога и къде не трябва да се движи само. Възпроизвежда след учителя основните правила за безопасно движение. Изброява опасните места на улицата.</p>
Аз и другите на пътя	<p>Разпознава, наименова, изброява и изговаря другите участници в движението. Изброява какво и защо не трябва да върши сам на улицата. Разпознава зрително и слухово и наименова превозните средства. Прави вербален разказ на пътна ситуация по картина или серия от картини. Демонстрира основните правила за безопасно поведение като пешеходец.</p>

Възпитание и обучение по Безопасност на движението по пътищата

Степен на образование: Основна

Етап: Начален

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношение (в края на IV клас)
Пътната среда, в която се движа и моят безопасен маршрут	<p style="text-align: center;">В резултат от възпитанието и обучението си по Безопасност на движението по пътищата ученикът:</p> <p>Разпознава отделните елементи на пътя: тротоар, бордюр, платно и опасните им зони. Дефинира видовете пешеходни пътеки, разграничава и описва местата за безопасно пресичане. Разпознава, именува и обяснява сигналите на светофара. Може да определя самостоятелно опасните места по своя маршрут и обяснява защо те са опасни. Именува другите участници в движението и обяснява кой, къде и защо трябва да се движи. Формира умения за зрителна и слухова комуникация с другите участници в движението, за избор на безопасно място за пресичане, за самостоятелно и безопасно преминаване по пешеходна пътека през кръстовища. Разграничава различните скорости на движение на пътните превозни средства и определя безопасна дистанция и скорост спрямо идващ автомобил преди да започне да пресича. Описва със свои думи и може да изработва в графична форма безопасен маршрут като пешеходец до училище и обратно. Описва и прилага самостоятелно основни типове ориентировъчни реакции за безопасно поведение като участник в движението по пътищата. Планира свой безопасен маршрут като пешеходец и умее да се движи безопасно сам по него.</p>
Безопасно пътуване с обществен транспорт	<p>Разпознава и именува видовете превозни средства за обществен транспорт. Разпознава и именува видове спирки на обществения транспорт, остров за безопасност и пътните знаци за тях. Обяснява опасните места в зоната на спирките и опасностите при чакане, приближаване на обществен транспорт, качване и слизане. Разграничава и описва опасните места вътре в обществените превозни средства и в лекия автомобил и начините за предпазване от опасностите. Планира и използва най-безопасния вид превозно средство за обществен транспорт по маршрута си от дома до училище и обратно. Умее да се качва безопасно в обществено превозно средство, разпознава и заема безопасно място и се подготвя своевременно за слизане. Изброява и спазва етични норми за поведение като пътник. Разбира и коментира етичните взаимоотношения между пътниците по време на пътуване. Изброява, обяснява и прилага алгоритми за безопасно поведение в зоната на спирки и при пресичане пред/зад спряло превозно средство.</p>

<p>Опасни пътни ситуации и правила за безопасно движение</p>	<p>Обяснява със свои думи понятията опасна и безопасна скорост, дистанция и интензивност на движението и влиянието им върху безопасността на пешеходците.</p> <p>Разпознава опасните пътни ситуации при движението си от дома до училището и обратно, обяснява причините за настъпването им и отбелязва върху маршрута си опасните места.</p> <p>Разпознава и спазва пътните знаци за опасност в движението по маршрута от дома до училището и обратно.</p> <p>Разпознава и изброява безопасните места при движението си от дома до училището и обратно, обяснява значението и спазва пътните знаци за тях - пешеходен подлез, надлез и пешеходни пътеки.</p> <p>Описва и анализира самостоятелно пътни ситуации с опасност за пешеходци, велосипедисти и пътници в превозни средства.</p> <p>Сравнява поведението и определя степен на виновност на участниците в опасна пътна ситуация.</p> <p>Планира и организира свой безопасен маршрут за движение като пешеходец, велосипедист или пътник в обществен транспорт без опасни пътни ситуации.</p> <p>Изброява и прилага алгоритми за безопасно поведение на пътя.</p>
<p>Регулиране на движението с регулировчик, пътни светофари и пътни знаци</p>	<p>Разбира и обяснява значението на знаците и сигналите на регулировчика за безопасността на движението на различните участници и последиците от неспазването им.</p> <p>Изброява видовете светофари и определя предназначението им.</p> <p>Разпознава светлинните сигнали и обяснява значението им за регулиране на движението на различните участници и последиците от неспазването им.</p> <p>Знае основното понятие пътен знак и изброява и класифицира според предназначението им пътните знаци за регулиране на движението на различните кръстовища.</p> <p>Разпознава пътните знаци по име, форма и цвят и обяснява значението им за регулиране на движението на различните участници и последиците от неспазването им.</p> <p>Изпълнява бързо и точно знаците и сигналите на регулировчика, сигналите на светофара и спазва пътните знаци за регулиране на движението на различните видове кръстовища, които се отнасят за него като пешеходец, велосипедист и пътник в обществено превозно средство.</p> <p>Разграничава опасностите при преминаване през кръстовище, регулирано с регулировчик, светофар и пътни знаци.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение при преминаване през кръстовище, регулирано с регулировчик, светофар и пътни знаци.</p>

Възпитание и обучение по Безопасност на движението по пътищата

Степен на образование: Основна

Етап: Прогимназиален

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношение (в края на VIII клас)
	В резултат от възпитанието и обучението си по Безопасност на движението по пътищата ученикът:
Безопасно управление на велосипед	<p>Обяснява устройството на велосипеда и изброява основните изисквания за техническата му изправност.</p> <p>Именова и извършва всички видове проверки и регулировки на основните механизми, осигуряващи безопасно управление на велосипеда.</p> <p>Разпознава, именува и използва правилно съответните инструменти.</p> <p>Обяснява и демонстрира правилно всички сигнали подавани от велосипедиста.</p> <p>Разпознава и именува пътните знаци, регулиращи движението на велосипедиста.</p> <p>Умее да потегля и управлява устойчиво велосипеда по права линия и през препятствия, да изпълнява осморка, змейка.</p> <p>Обяснява и извършва всички видове маневри, като се съобразява с факторите скорост, дистанция, интензивност на движението, препятствия по пътя, спиращен път.</p>
Конфликт на пътя и етично поведение на участниците в движението по пътищата	<p>Разпознава и именува видове конфликти на пътя и самостоятелно определя причините и местата, където най-често възникват в пътната среда, в която се движи.</p> <p>Изброява личностните качества на участниците в движението по пътищата и обяснява значението им за предотвратяване на конфликтни ситуации.</p> <p>Обяснява, обобщава и анализира информация за конфликтни ситуации и умее да ги избягва.</p> <p>Дефинира, анализира и оценява различни форми на поведение и норми за етични взаимоотношения между пешеходци и водачи на МПС, между велосипедисти и водачи на МПС, между пешеходците, между пешеходци и велосипедисти в дадена пътна ситуация.</p> <p>Обяснява необходимостта от спазване на етични формите на поведение и последиците от неспазването им от участниците в движението по пътищата.</p> <p>Обяснява връзките между неетичните взаимоотношения на участниците в движението и възможността за възникване на ПТП.</p> <p>Изброява, обяснява и прилага юридическите и нравствени норми на поведение.</p> <p>Анализира и оценява собственото си поведение в дадена пътна ситуация и личностните качества и отговорността на другите участници в движението.</p> <p>Проявява самоконтрол и отговорност на пътя.</p>

<p>Безопасно движение при намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път</p>	<p>Знае основните понятия: намалена и ограничена видимост, заслепяване, дневно и нощно зрение; видимост на цветовете през нощта; далтонизъм; острота и дълбочинност на зрението, хлъзгав път; коефициент на сцепление; безопасна дистанция.</p> <p>Обяснява понятието спиращен път и изброява факторите, от които зависи, и значението на безопасната дистанция.</p> <p>Обяснява особеностите на движението, разграничава опасностите и дискутира последиците за пешеходците, велосипедистите и пътните превозни средства от неспазване на правилата за безопасно движение при намалена и ограничена видимост, през нощта по хлъзгав път.</p> <p>Изброява и анализира обективните и субективни фактори влияещи на безопасността и обяснява средствата и начините за регулиране на движението при намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път.</p> <p>Взема правилни решения за действие при пътнo-транспортна ситуация в условията на намалена и ограничена видимост, през нощта и по хлъзгав път.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение при движение при намалена и ограничена видимост, през нощта, по хлъзгав, кален и заледен път.</p>
<p>Безопасно движение извън населено място</p>	<p>Разпознава и именува видовете извънградски пътища и описва характеристиките им.</p> <p>Обяснява обозначаването с пътни знаци и изброява правилата за движение по автомобилен път и автомагистрала</p> <p>Обяснява характерните особености и правилата за движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Изброява обективните и субективните фактори за безопасност на движението по пътищата извън населени места при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Дефинира, обяснява и анализира правилата, грешките и опасности за участниците в движението извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Обяснява причините за отделните видове конфликти на пътя извън населено място и анализира последиците от тях за пешеходци, велосипедисти, водачи на МПС и превозни средства, придвижвани с животинска тяга.</p> <p>Владее пасивни и активни средства за защита като пешеходец, пътник и велосипедист при движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение като пешеходец или велосипедист при движение извън населено място през деня, през нощта и при намалена и ограничена видимост.</p>
<p>Безопасно движение през жп прелез</p>	<p>Разпознава и именува видовете жп прелези и коментира особеностите и опасностите при преминаването през тях.</p> <p>Разпознава и обяснява значението на основните средства за обезопасяване и сигнализация на жп прелези – бализи, пътни знаци, бариери, светлинни сигнали и др.</p> <p>Дефинира, обяснява и дискутира правилата, грешките и последиците за пешеходци и велосипедисти от неспазване на правилата за безопасно движение през жп прелези.</p> <p>Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение като пешеходец или велосипедист при движение в района и през жп прелези.</p>

Обучение по Безопасност на движението по пътищата

Степен на образование: Средна

Етап: Гимназиален

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношение (в края на XII клас)
	В резултат от обучението си по Безопасност на движението по пътищата ученикът:
<p>Закон да движението по пътищата (ЗДвП)</p> <p>Правилник за прилагане на ЗДвП</p>	<p>Знае видовете превозни средства, различните участници в движението и пътищата, по които те се движат.</p> <p>Изброява и обяснява средствата, използвани за регулиране на движението по пътищата.</p> <p>Дефинира правилата за безопасно движение по пътищата.</p> <p>Обяснява факторите, които оказват влияние върху поведението на водачите на МПС.</p> <p>Знае задълженията и отговорностите на водачите на превозните средства, правилата за поведение на водача на МПС при пътнотранспортно произшествие и мерките, които трябва да се предприемат и реда за документиране на произшествието.</p>